

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93, www.bfsa.bg

Приложение към Заповед

№ РД 11-463/19.05.2011г.

И Н С Т Р У К Ц И Я

**за вземане, опаковане и транспортиране на
пробите мозък за изпълнение на Програмата за
надзор на Трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ)
- спонгиформна енцефалопатия по говедата (СЕГ)
и скрейпи при овцете и козите**

Май 2011

I. ПРОИЗХОД НА БИОЛОГИЧНИТЕ ПРОБИ ЗА ДИАГНОСТИЦИРАНЕ НА ТСЕ

Надзорът на заболяванията спонгиформна енцефалопатия по говедата (СЕГ) и скрейпи по дребните преживни животни в Р България се извършва съгласно изискванията на **Регламент /ЕО/ № 999/2001** на Европейския Парламент и Съвета от 22 май 2001г. относно определяне правилата за превенция, контрол и ликвидиране на някои трансмисивни спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ).

Проби за надзора на заболяването се взимат от официални ветеринарни лекари в кланици и екарисажи и регистрирани ветеринарни лекари при домашно клане и умрели животни.

КАТЕГОРИИ ЕДРИ ПРЕЖИВНИ ЖИВОТНИ, КОИТО ПОДЛЕЖАТ НА НАДЗОР

1. Здраво заклани ЕПЖ над 30 месечна възраст

„Здраво заклани ЕПЖ над 30 месечна възраст” са всички ЕПЖ над 30 месечна възраст, непоказали признаци на заболяване, с гарантиран от ветеринарен лекар здравен статус и произход, и предназначени за човешка консумация.

2. Заклани по необходимост ЕПЖ над 24 месечна възраст

„Заклани по необходимост ЕПЖ над 24 месечна възраст” са всички ЕПЖ над 24 месечна възраст, които по преценка на ветеринарен лекар или собственика са изпратени за клане поради наранявания при инцидент или възникнали функционални и физиологически разстройства.

3. Намерени болни при прекланичния преглед (намерени болни преди клането) ЕПЖ над 24 месечна възраст

„Намерени болни при прекланичния преглед (намерени болни преди клането) ЕПЖ над 24 месечна възраст” са всички ЕПЖ над 24 месечна възраст, които по време на прекланичния преглед са показали признаци на заболяване или функционални или физиологически разстройства.

4. Съмнителни за спонгиформна енцефалопатия по говедата ЕПЖ от всички възрастови групи:

„Съмнително за спонгиформна енцефалопатия по говедата” е живо, заклано или умряло ЕПЖ, което показва или е показвало нервни или поведенчески отклонения или смущения или прогресивно влошаващо се общо състояние, свързано с изменения на централната нервна система, и за което информацията, събрана въз основа на клиничен преглед, реакция на лечение, предсмъртен или следсмъртен преглед или следсмъртен лабораторен анализ, не позволява установяването на алтернативна диагноза. Това са всички ЕПЖ показали признаци на заболяването в животновъден обект, кланица, друго място или по време на транспорт.

5. Умрели ЕПЖ над 24 месечна възраст

„Умрели ЕПЖ над 24 месечна възраст” са всички ЕПЖ над 24 месеца намерени умрели в животновъден обект, пасище или друго място, убити за диагностична или друга цел, но непредназначени за човешка консумация, с изключение на тези умрели или убити поради потвърдено възникнало силно заразно заболяване като шап, чума по говедата и др.

КАТЕГОРИИ ДРЕБНИ ПРЕЖИВНИ ЖИВОТНИ, КОИТО ПОДЛЕЖАТ НА НАДЗОР.

1. Заклани овце над 18 месечна възраст, предназначени за човешка консумация

„Заклани овце над 18 месечна възраст, предназначени за човешка консумация” са всички овце над 18 месечна възраст:

- непоказали признаци на заболяване, с гарантиран от ветеринарен лекар здравен статус и произход, предназначени за редовно клане или
- такива, които по преценка на ветеринарен лекар или собственика са изпратени за клане поради наранявания при инцидент или възникнали функционални и физиологически разстройства, но са годни и предназначени за човешка консумация или
- такива, които по време на прекланичния преглед са показали признаци на заболяване или функционални или физиологически разстройства, но са годни и предназначени за човешка консумация.

2. Умрели овце над 18 месечна възраст

„Умрели овце над 18 месечна възраст” са всички овце над 18 месеца, намерени умрели в животновъден обект, пасище или друго място, убити за диагностична или друга цел, но непредназначени за човешка консумация, с изключение на тези умрели или убити поради потвърдено възникнало силно заразно заболяване като шап, чума по дребните преживни животни и др.

3. Заклани кози над 18 месечна възраст, предназначени за човешка консумация

„Заклани кози над 18 месечна възраст, предназначени за човешка консумация” са всички кози над 18 месечна възраст:

- непоказали признаци на заболяване, с гарантиран от ветеринарен лекар здравен статус и произход, предназначени за редовно клане или
- такива, които по преценка на ветеринарен лекар или собственика са изпратени за клане поради наранявания при инцидент или възникнали функционални и физиологически разстройства, но са годни и предназначени за човешка консумация или
- такива, които по време на прекланичния преглед са показали признаци на заболяване или функционални или физиологически разстройства, но са годни и предназначени за човешка консумация.

4. Умрели кози над 18 месечна възраст

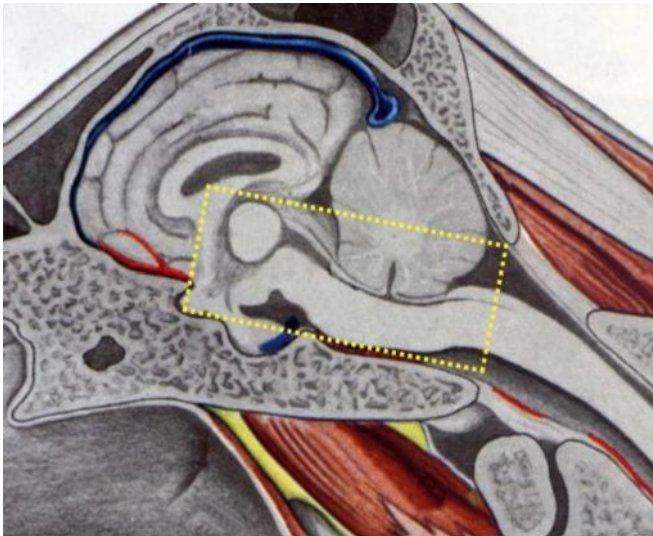
„Умрели кози над 18 месечна възраст” са всички кози над 18 месеца, намерени умрели в животновъден обект, пасище или друго място, убити за диагностична или друга цел, но непредназначени за човешка консумация, с изключение на тези умрели или убити поради потвърдено възникнало силно заразно заболяване като шап, чума по дребните преживни животни и др.

5. Съмнителни за скрейпи овце и кози

„Съмнителни за скрейпи” са всички овце и кози, показали признаци на заболяването в животновъден обект, кланица, друго място или по време на транспорт.

II. ВЗЕМАНЕ И ОПАКОВАНЕ НА ДИАГНОСТИЧНИ ПРОБИ ОТ МОЗЪК:

Възможно най-бързо след отстраняване на главата на закланите животни, предназначен и за изследване, се взема диагностичен материал от главен мозък, като максимално се запазва анатомичната му цялост. Вземането на пробите мозък се осъществява през големия тилен отвор (foramen magnum), съгласно фигура 1.

Фиг. 1. Голям тилен отвор (foramen magnum), през който се взима диагностична проба (мозъчен ствол), служеща за диагностика на ТСЕ.

Правоъгълникът очертава анатомично обособените части, които пробата трябва да включва.

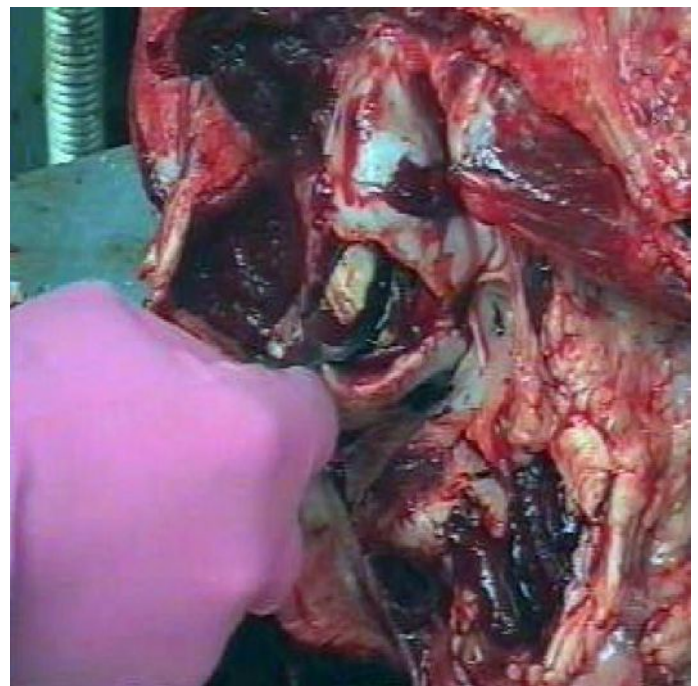

Фиг. 2. Метална и пластмасова лъжици за получаване на диагностичен материал от мозъчен ствол през foramen magnum.

За целта се използват специални остри метални или пластмасови "лъжици" (фиг. 2).

Последните се промушват през foramen magnum в орална посока между мозъчните обвивки и мозъчния ствол (фиг.3) и чрез циркулярно изрязване се добива каудално разположената анатомично обособена част на мозъчния ствол, включваща обех-а (фиг. 4, а и б)

Фиг. 3. Получаване на диагностичен материал

от мозъчен ствол през foramen magnum.

Получената по този начин диагностична проба се поставя в отделен херметично затварящ се контейнер (пластмасов съд) и незабавно се охлажда до $+4^{\circ}\text{C}$. При тази температура тя се транспортира в хладилна чанта, най-късно до 72^а час от вземането в охладено състояние до специализираните диагностични лаборатории по ТСЕ – националната референтна лаборатория в гр. София и двете регионални диагностични лаборатории в гр. Стара Загора и гр. Велико Търново към Националния диагностичен научноизследователски институт.

Диагностичните проби, взети в кланици от редовно заклани или заклани по необходимост животни, се изпращат надписани и задължително се придружават от съпроводително писмо (Образец ЗХОЖ-30), одобрен със Заповед № РД 11-30 от 08.03.2011 г.

Диагностичните проби, взети от животни, умрели или заклани извън кланица, се изпращат надписани и задължително се придружават от съпроводително писмо (Образец ЗХОЖ -29), одобрен със Заповед № РД 11-30 от 08.03.2011 г.

За всяка взета и изпратена проба за изследване за спонгиформна енцефалопатия се съставя протокол. Протоколите и екземпляр от съпроводителните писма се съхраняват 8 години.

Ръководителите на месодобивни предприятия са длъжни да осигурят условия гарантиращи запазването и съхранението на добитото месо, субпродукти и технически суровини, получени от животни подлежащи на вземане на проби, както и неизползването им за храна на хора и животни, наторяване, за козметични или медицински цели, до получаване на отрицателен резултат от лабораторното изследване.

2. Вземане на проби мозък от клинично предполагаеми за ТСЕ животни и от умрели животни с неврологични признаци

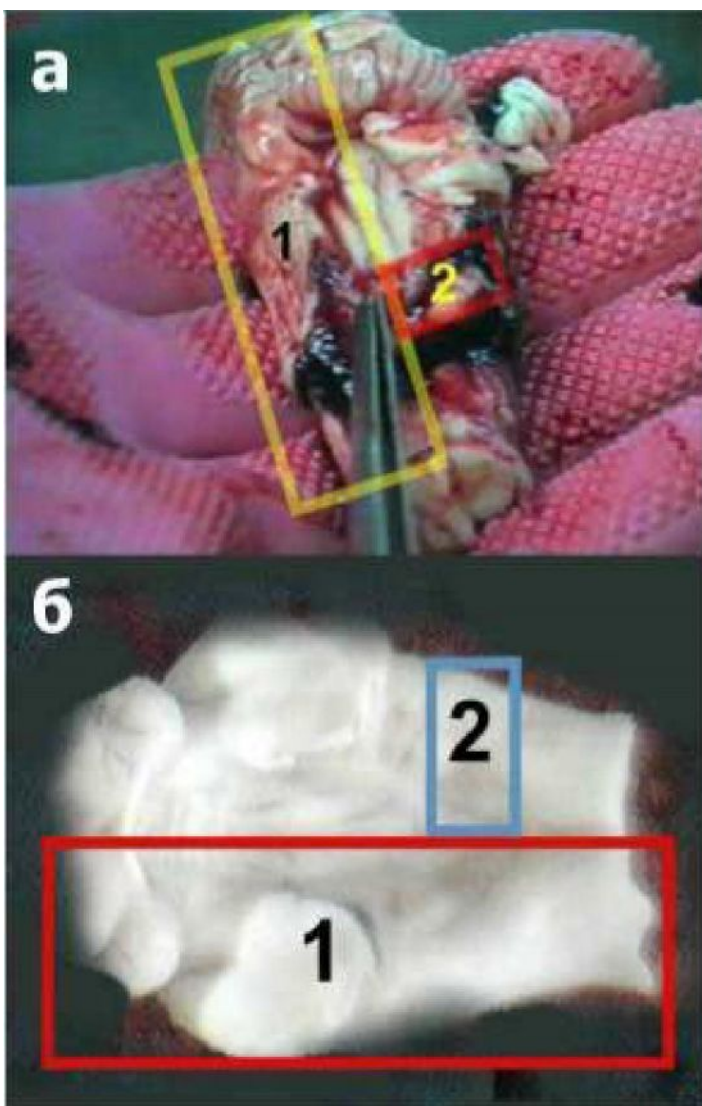
За всички възрастни животни (говеда или овце и кози), показващи клинични симптоми характерни за ТСЕ или умрели с такива, забелязани от гледачите или лекуващия ветеринарен лекар трябва да се съобщава на съответния държавен ветеринарен лекар от Областната дирекция по безопасност на храните, който прилага мерките посочени в Регламент 999/2001. Ако е възможно животното се диспансеризира във ветеринарна клиника за едри животни за доотглеждане за период от няколко седмици в изолирани помещения при оптимални условия, с оглед евентуалното доразвитие на спонгиформните патогномонични мозъчни промени. По този начин ТСЕ се отдиференцират по-лесно от другите сходно протичащи заболявания. При невъзможност за доотглеждане животното се евтаназира и целия главен мозък, включващ и мозъчния ствол или само мозъчния ствол, добит през *foramen magnum* се изпращат до специализираната лаборатория по ТСЕ при НДНИВМИ - София за потвърждение.

В документацията на такива диагностични проби трябва да се посочи номерът на идентификационната ушна марка, възрастта, породата и пола на животното, собственикът, данните от анамнезата, проявената клинична картина, епизоотологичната обстановка, патологоанатомичната находка, проведено лечение и евентуалната предварителна диагноза.

III. ПРОЦЕДУРИ В ДИАГНОСТИЧНАТА ЗА ТСЕ ЛАБОРАТОРИЯ

След пристигането на диагностичната проба в специализираната лаборатория тя трябва да се раздели надлъжно по средната линия на две равни части (Фиг. 4, а и б), при което:

- Едната половинка (Фиг. 4, а1 и б1), служи за получаване на необходимото количество мозъчна тъкан от областта на обех-а, следвайки инструкциите за изпълнението на съответния специфичен скринингов тест, който ще се използва. Остатъците тъкан от тази половинка трябва да се съберат и се съхраняват при +4°C до получаване на резултатите от бързият тест;

Фиг. 4 (а и б). Диагностична проба от мозъчен ствол, получена през foramen magnum.

Едната половинка (1) се използва за изпълнение на бърз тест, а участъка от областта на обех-а на другата (участък 2) при съмнителен или положителен резултат се фиксира в 10% формалин и служи за допълнителни хистологични и имунохистохимични изследвания. Пинцетът (а) сочи нивото на обех-а.

Другата половинка, също се съхранява при +4°C, докато скрининг теста приключи.

- В случай на съмнителен или положителен резултат от бързия тест, област от обекта от тази половина (виж фиг. 4, а2 и б2) трябва незабавно да се фиксира в 10% формалин, приготвен по следния начин:

Фиксаторът (10%-я разтвор на формалин), се приготвя чрез разтваряне на 8,5 g натриев хлорид в 900 ml дестилирана, вода и се смесва с 100 ml търговски формалин, представляващ 37 до 40% разтвор на формалдехид, така че в крайния работен разтвор концентрацията на формалдехида да е между 3,7 до 4%.

- Остатъците необработена тъкан от двете половинки се запазват и могат да се използват за повторни или допълнителни изследвания, до излизане на окончателния резултат. След приключване на изследванията пробите се унищожават по начин гарантиращ инактивирането на приона.
- Всички писма, резултати и разпечатки от извършените изследвания с всеки един от методите се съхраняват най-малко 8 години в архива на лабораторията.

IV. ТРАНСПОРТИРАНЕ НА ВЗЕТИТЕ ПРОБИ

Взетите проби се съхраняват и транспортират в хладилна чанта, като същите се придружават със съпроводителни писма по образец (ЗХОЖ-29 и ЗХОЖ-30, утвърдени със Заповед РД 11-30 от 08.03.2011г.).

Областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) съвместно със собствениците на кланици организират, клането на посочените в Раздел I животни в точно определени дни, вземат и изпращат пробите за изследване в лабораториите за ТСЕ, като няколко съседни ОБДХ се комбинират и използват един транспорт.